

IVÅRAS HÖLLS ETT NORDISKT ARKITEKTURFORSKNINGSSYMPOSIUM i Karlskrona med Boverket som värd och Nordiska föreningen för Arkitekturforskning och Byggforskningsrådet som medarrangörer. Symposiet hade temat "Staden och bostaden – teori, metod, praktik."

Artiklarna i detta nummers temadel härrör från symposiet.* Det kommer också nästa nummers temadel att göra, liksom en antologi som Boverket ger ut i början av nästa år.

Det gemensamma för de fem första artiklarna i det här numret är att de tar upp stadens och bostadens subjektiva sidor, de tankar, känslor, upplevelser och stämningar som de är förbundna med. Det handlar mest om positiva känslor – hemkänsla, trygghet, trivsel, förströelse, förväntan, känslor av tillhörighet och gemenskap, frihet och självständighet, mening och sammanhang. Det handlar mindre om det svåra och problematiska, det obehagliga, oroande eller konfliktfyllda. Det negativa består mest i förlusten eller hotet om förlust av det som trivseln och välbehaget är knutet till.

Till en del handlar det om fundamentala känslor med rötter i tidig barndom. Det vi erfar när vi ger oss av hemifrån och kommer tillbaka igen – i den rörelse ut från och tillbaka till som Tomas Wikström talar om – har nog sin klangbotten i känslorna vi hade när vi som små barn lämnade tryggheten i mammas famn och omedelbara närhet, gav oss ut i den okända, farliga och spännande yttrevärlden och återvände när krafterna och modet tröt. På samma sätt finns det nog starka infantila förelöpare till lusten att titta på andra och själv bli sedd som Bosse Bergman ser oss leva ut i köpcentrumet.

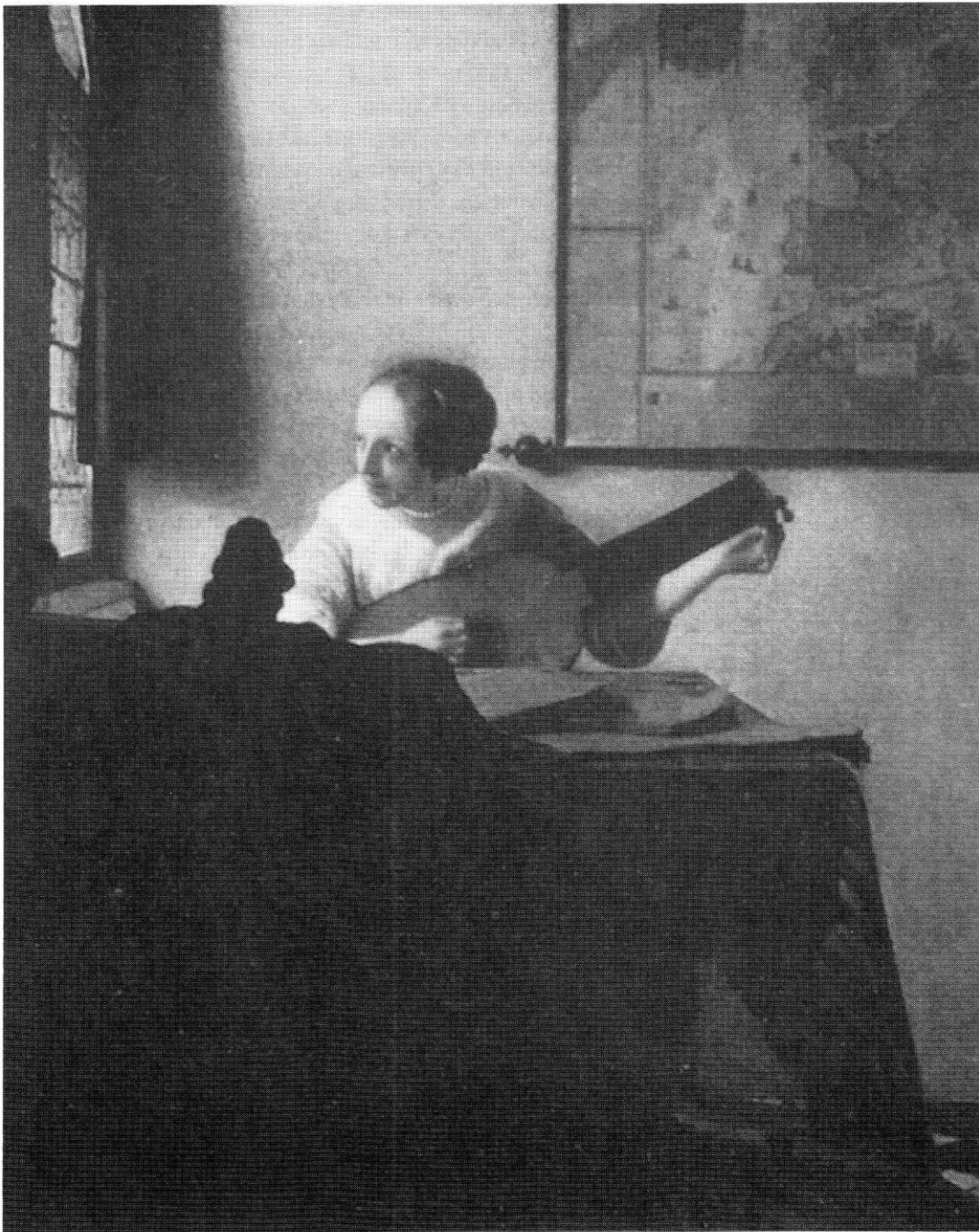
Utan att författarna säger det uttryckligen och utan att de kan tillskrivas en sådan uppfattning, har artiklarna gett mig intrycket att förhållandet mellan den byggda miljön, staden och bostaden, och människors tankar, känslor och stämningar i mycket är en arbiträr tecken-

* Karla Werners bidrag är en föreläsning och de övriga uppsatser som diskuterades i seminariegrupper. Tomas Wikström lade dock fram en annan uppsats än den som publiceras här. Texterna har bearbetats av författarna i större eller mindre omfattning efter symposiet.

relation, en tillfällighet. Det finns inte mycket i den byggda miljöns karaktär, utformning eller arkitektur som av egen kraft förmår tvinga fram, i verklig mening skapa, bestämda känslor, stämningar och upplevelser. I stället får miljön det mesta av sitt meningsinnehåll av de händelser och särskilt de händelser i relationerna mellan människor som har ägt rum där. Det är händelserna i rummet och inte rummet i sig som ger det dess betydelser. Det liknar en enkel betingningsrelation: på en plats eller typ av platser där man har haft vissa upplevelser tenderar man att få samma upplevelser igen. Platsen påminner om eller väcker känslorna på nytt, utan att det har med platsens inneboende egenskaper att göra. Känslorna skulle lika väl kunna vara förknippade med en plats av en helt annan karaktär. Det beror på omständigheterna. Om miljöns mening är gemensam för många eller helt individuell bestäms därför också av om man har gjort likartade erfarenheter eller inte.

Om rummet har denna utvändiga och godtyckliga relation till känslorna, tycks tiden spela desto större roll. Det är genom att tillbringa tid på en plats, leva en del av sitt liv där, som man knyter känslomässiga band till platsen och laddar den med minnen och betydelser. Som både Kerstin Gunnemark, Birgit Modh och Tomas Wikström visar är det något som rådande planeringspraxis har svårt att ta hänsyn till. En av de viktigaste praktiska slutsatser man kan dra av artiklarna är att bebyggelsen måste hanteras varsamt. Människor måste få möjlighet att stanna kvar, känna igen sig och behålla sina känslomässiga bindningar till fysiska miljöer. Det som har skapats under tidens lopp får inte raseras.

Per Arne Håkansson

Jan Vermeer van Delft: "Woman playing a Lute near a Window". 1662-5. New York, Metropolitan Museum.